

De vrijetijdsbesteding in de industriële maatschappij.

Rond dit thema werd door de Van Clé-stichting een prestigieus kongres georganiseerd te Brussel op 5, 6 en 7 april 1973. Tijdens deze internationale bijeenkomst werden referaten gehouden door o.a. A. Polak (Nederland) - P. Emmanuel en J. Dumazedier (Frankrijk) - R. Glasser (Engeland) - J. Aschoff (DBR) - R. Flori (DDR) - M. Karvonen (Finland) - R. Wilder (USA). Als Belgische sprekers traden op: M. Eyskens - J. Poelmans - F. Govaerts - B.J. De Clercq.

In het referatenboek worden een aantal aspecten van de vrijetijd en de vrijetijdsbesteding behandeld. Het boek is niet alleen een herinnering voor de deelnemers uit vele landen die het kongres bijwoonden, maar geeft een goed overzicht voor alle belangstellenden in dit aktueel probleem.

Niet alles is even belangwekkend en nieuw als de toespraak die Pierre Emmanuel, lid van de Académie Française, hield en die een filosofische bijdrage gaf die wij persoonlijk het beste deel van dit 215 blz. tellend boek vinden. Pierre Emmanuel vertrekt van het begrip *tijd* en de rol hiervan in het leven van de mens („de tijd is immers de meest fundamentele gegevenheid in ons leven” - p. 31), de onmogelijkheid om in het beroepsleven over „*zijn tijd te beschikken*” en het failliet van de vrijetijdsbesteding, die een ander voorwendsel is tot konsumptie. Het blijkt dat wie onbewust een machine wordt om de tijd door te brengen, onbekwaam wordt de tijd door te brengen zodra hij ophoudt die machine te zijn. Het kan anders, maar dan dient onze maatschappij

heel anders te worden opgevat: de menselijke ontmoeting moet weer centraal komen te staan, de opvoeding moet creatief worden en de inwendige stilte moet opnieuw een plaats krijgen in ons leven.

Naast de filosofische benadering van Pierre Emmanuel lezen wij de talrijke cijfers die bewijzen hoe de werktijd onvoorstelbaar snel verkortte (in 1952 werd nog 2.384 uur gewerkt door de gemiddelde werknemer, nu nog 1.880 uur. In 1980 spreekt men van 1.500 werkuren per jaar of 221 werkdagen van 7 uur). Het blijkt ook dat deze beschikbare tijd daarom geen vrijetijd is voor velen onder ons.

Belangrijk is de volgende stap, nl. hoe tot een zinvolle vrijetijdsopvatting komen. Wanneer wordt onze „bevrijding van” tijd-rovend werk de „vrijheid om”.

Hierop antwoordt Prof. Glasser dat vrijetijdsbesteding alleen zinvol wordt als wij er in slagen vrijetijd niet als een teveel aan tijd te zien, maar als een geïntegreerd deel van ons bestaan. Zelfs als de vrijetijd herschepend is tegenover de werktijd, zal zo de schizofrenie vermeden worden van de dualiteit vrijetijd en werktijd. In feite de tegenstelling van de homo ludens en de homo faber, die in elke mens in een bepaalde verhouding aanwezig is.

Tenslotte hebben wij deze vaststelling uit het kongres als essentieel overgehouden: een gemeenschap die niet in staat is zin te geven aan de arbeid is evenmin in staat zin te geven aan de vrijetijd.

Ligt hierin niet een prachtig thema voor een volgende bijeenkomst van de Van Clé-Stichting, die werd opgericht in herinnering aan de Vlaamse Pater Van Clé? Zo zou een bijdrage worden ge-

leverd aan dat ander groot probleem van onze industriële tijd, nl. de zin van onze arbeid en de vrijheid die hierbij hoort.

Dirk Renard, Oudenaarde

De Vrijetijdsbesteding in de industriële maatschappij, uitgegeven door de Van Clé-Stichting, Grote Markt 9, 2000 Antwerpen (1974).

De Beeldenstorm.

Ook in het helder geschreven boekje *De Beeldenstorm* van Dr. J. Scheerder heb ik niet een bevredigende verklaring gevonden voor dat verrassend fenomeen. Wanneer tussen 10 augustus en 8 oktober 1566 de beeldenstormers vanuit het Frans-Vlaamse Steenvoorde, via tal van Zuidnederlandse dorpen en steden, tot in Maastricht, Groningen, Amsterdam en Leeuwarden zijn opgetrokken en in hun opmars kerken, kapellen en kloosters hebben ontheiligd en altaren, beelden en schilderijen hebben vernield, dan moet een brede ontvreemding aan de basis van hun optreden en - als we dat zo mogen noemen - sukses hebben gelegen. Het religieus fanatisme, de politieke onrust van die tijd, de economische crisis van het hongerjaar 1566, zijn ongetwijfeld de voornaamste elementen voor de verklaring van het fenomeen. Het feit dat wij, voor zover mij bekend, niet beschikken over een grondige geschiedenis van het protestantisme in de Westhoek - Edmond de Coussemaker heeft in zijn „*Troubles Religieux*” alleen de bronnen aangewezen - en evenmin over een meer gedetailleerde beschrijving van de Beeldenstorm van zijn aanvang te Steenvoorde tot zijn einde te Asperen, verklaart ongetwijfeld de onvrede bij de lektuur van het boek van Dr. Scheerder. Overzichtelijk opgezet, met in bijlage een interessante „Chro-

publikaties

nologie van de Beeldenstorm" en een voortreffelijke bibliografie, voldoet dit boek m.i. niet aan de bestaande behoefte naar een totaalbeeld van deze troebele periode, waarbij ook irrationele en emotionele elementen een medebepalende rol zullen hebben gespeeld. De auteur verantwoordelijk stellen voor de hierboven aangeduide lancunes, zou onredelijk zijn. De lezer verdient echter te worden gewaarschuwd dat hij in dit boek slechts een vlot geschreven synteze zal vinden door talrijke illustraties ook in beeld gebracht. Het zoeken van de antwoorden op de vele nog steeds onopgeloste vragen i.v.m. de Beeldenstorm, blijft een boeiende opdracht voor jonge historici.

Jozef Deleu

De Beeldenstorm door Dr. J. Scheerder. Uitgegeven door Unieboek BV, Nieuwe 's-Gravelandseweg 17-19, Postbus 17, Bussum, Nederland. De Haan Paperbacks, 132 blz., f. 17,50,—, 1974.

De Studentenrevolte van 1924-25 te Leuven.

Vijftig jaar na de feiten laat dit verslag van Paul-Felix Beeckman, geboren in 1900, jurist en Vlaamsnationaal politikus tussen beide wereldoorlogen, de lezer niet onverschillig. Aan de hand van pamfletten en documenten, ingepast in het sober verhaal van een hoofdfiguur uit die dagen, wordt in deze brosjure het konflikt behandeld tussen het Belgisch Episcopaat en de Leuvense Akademische overheid enerzijds en de Vlaamsbewuste studenten anderzijds.

De onwil van de overheid ten overstaan van de meest vanzelfsprekende Vlaamse verzuchtingen betekent eens te meer een verklaring voor de radikaliserende van de Vlaamse Beweging. De aanslag op de Vlaamse stu-

dent Albert Vallaëys vormde de aanleiding tot een revolte die uitliep op wegzending en verkettering van alle Vlaamsgezinde studentenaktie.

De auteur stelt met grote sereniteit het idealisme van zijn generatie tegenover het konservatisme van de Belgische kerkelijke overheid. Alleen in zijn „voorwoord" klinkt even een pleidooi op voor de oprechtheid van de studentenrevolte uit die dagen. Voor mij was dat niet eens nodig. Dit getuigenis is voldoende met dokumenten gestoffeerd om volledig geloofwaardig te zijn. Omwille van de grote authenticiteit zou ik dit fraaie boekje warm willen aanbevelen.

Jozef Deleu

De Studentenrevolte van 1924-25 te Leuven door P.F. Beeckman. Uitgegeven door De Nederlandse Boekhandel, Antwerpen/Amsterdam, 44 blz. 1975

Liber Amicorum Achiel Van Acker.

In tegenstelling tot de meeste van dergelijke publikaties, bevat dit boek veel meer dan de beleefde lofzang van echte of officiële vrienden - of hun sekretaris -, aan de jubilaris gericht als een voorsmaak van de lijkreden die hij niet meer zal moeten aanhoren. In enkele van de beste bijdragen zit een stuk of een stukje vaderlandse geschiedenis verwerkt: ik denk aan de bijdragen van Nic Bal, *Achiel in het verzet*, Manu Ruys, *De Kamervoorzitter*, en vooral Guy Spitaels, *Achille Van Acker, père de la sécurité sociale en Belgique?* Het was een gelukkig idee van de samenstellers in dit boek ook de reeds eerder verschenen studie op te nemen van Richard Declerck, *Mijn vriend Achiel* en de tekst van Joos Florquin's *Ten huize van Achiel Van Acker*, dat voorlopig de enige zuinige mede-

delingen bevat van de toenmalige Eerste-Minister over zijn rol tijdens de Koningskwestie.

In één artikel wordt er grof tegen de historische waarheid gezondigd: de passages waarin Albert Coppée de onder de Brugse burgerij verspreide roddelpraatjes over Achiel voor het nageslacht meent te moeten vastleggen. Hans Van Acker kent ze veel beter, en zijn zeer ongekompleceerde herinneringen aan zijn Vader behoren tot het beste van dit boek. Wat mij in dit hele album echter het meest getroffen heeft is de kleine anekdote die Louis-Paul Boon verhaalt over zijn moeder, die, toen Van Acker de verkoopprijzen met tien procent verlaagde, het portret van Achiel in het uitstalraam van haar verfwinkeltje plaatste met het onderschrift: „Alles 10 procent goedkoper, leve Achiel". Ik geloof dat daarin het hele geheim van Van Acker besloten ligt - dit wordt op andere plaatsen in dit boek bevestigd -: het overgrote deel van de arbeidende klasse in ons land heeft zich met hem geïdentificeerd omdat hij één van de hunnen gebleven was, en dat op een cruciaal moment van onze geschiedenis, toen het die klasse aan werkelijk leiders ontbrak.

Ondertussen is er wel één en ander veranderd. Het feit alleen dat het katholieke Brugse stadsbestuur het initiatief nam tot de publikatie van dit boek, en de daaraan gekoppelde viering, bewijst dat Van Acker niet langer politiek explosief was. Hij was uitgegroeid tot een nationale instelling, - en zoals elke nationale instelling in onze tijd en in ons land, liep hij het gevaar plots van zijn voetstuk te worden gehaald, zoals zijn illustere voorganger en partijgenoot Ca-